

บันทึกองค์ความรู้

ชื่อเรื่อง	สถานการณ์การค้าหญิงกับกระบวนการยุติธรรม
ชื่อผู้บันทึก	นางสาวอารีวรรณ จตุทอง ตำแหน่ง นักวิชาการปฏิรูปกฎหมายชำนาญการพิเศษ
วันเดือนปี	๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๘
แหล่งที่มาของความรู้	บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย เรื่อง สถานการณ์การค้าหญิงกับกระบวนการยุติธรรม
เนื้อหา	

สถานการณ์การค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้าหญิงในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการนำผู้หญิงและเด็กเข้าสู่การบริการทางเพศ โดยผู้เสียหายมักเป็นผู้หญิงและเด็กที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่ชายแดนประเทศเพื่อนบ้านและตกเป็นเหยื่อจากการชักจูงจากนายหน้าหรือคนรู้จักเป็นหลัก โดยสาเหตุสำคัญเกิดจากรากเหง้าของความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ ครอบครัวยากจนเป็นใหญ่ในระดับภูมิภาคและชุมชนที่มีเจตคติ และค่านิยม อันนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการค้าหญิงและเด็ก การขาดโอกาสทางการศึกษาและการฝึกอบรมด้านอาชีพ การเข้าถึงบริการของรัฐ ช่องว่างของกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ช่องว่างระหว่างชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม และความยากจน

การแก้ไขปัญหาการค้าหญิงในประเทศไทยโดยกลไกทางกฎหมายนั้น ได้เริ่มต้นเมื่อครั้งสมัยรัชกาลที่ ๕ ดังปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันสัญจรโรค ร.ศ. ๑๒๗ จนในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้มีประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติดังกล่าว และให้บังคับใช้พระราชบัญญัติปราบการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๐๓ แทน และต่อมากฎหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกยกเลิกโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบการค้าประเวณี พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยในปัจจุบันได้มีกฎหมายหลายฉบับที่เป็นกลไกทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการค้าหญิง แต่พบว่ากระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องและการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมยังมีข้อจำกัด อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ตลอดจนขาดการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของผู้หญิง อีกทั้งสาระสำคัญของกฎหมายมีความไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายจึงมีข้อเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในหลักการ ดังนี้

๑. เพื่อคุ้มครองและป้องกันผู้หญิงจากการถูกนำไปแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบใหม่ ๆ จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ในส่วนบทนิยามให้ตรงกับพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก

๒. เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถสืบเสาะเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในคดีค้ามนุษย์ได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารหรือเอกสารซึ่งส่งทางโทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อสารสนเทศอื่นใด ที่ถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจได้โดยตรง โดยไม่ต้องขออนุมัติเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

๓. เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานความสมัครใจของผู้เสียหาย จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยให้มีการสอบถามความสมัครใจของผู้เสียหายว่าต้องการอยู่ในการดูแลของสถานแรกรับในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือไม่

๔. เพื่อให้หญิงต่างชาติที่ตกเป็นผู้เสียหาย ไม่ประสบปัญหาถูกผลักดันออกนอกประเทศ จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาในพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๒ (๘) และมาตรา ๒๒ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๑ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑

๕. เพื่อเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านการค้าหญิงและเด็ก สามารถขอรับการสนับสนุนจากกองทุนการค้ามนุษย์ได้รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก โดยสามารถขอรับการสนับสนุนในระดับพื้นที่จังหวัด จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และแก้ไขประกาศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านการค้าหญิงและเด็กสามารถเข้าถึงกองทุนการค้ามนุษย์ได้ง่ายขึ้น

๖. เพื่อให้เงินที่ได้จากการยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดีค้ามนุษย์ถูกใช้ในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์โดยตรง จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑

หรือบัญญัติกฎหมายใหม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดีค้ามนุษย์ได้ และนำทรัพย์สินที่ได้จากการยึดทรัพย์ดังกล่าวครั้งหนึ่งเข้าสู่กองทุนการค้ามนุษย์ด้วย

๗. เพื่อป้องกันปัญหาผู้กระทำความผิดในคดีค้ามนุษย์กระทำการฟอกเงิน จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ครอบคลุมความผิดฐานค้ามนุษย์ด้วย

๘. กำหนดนโยบาย มาตรการ และกลไกในการป้องกันและการคุ้มครองช่วยเหลือหญิงและเด็ก จากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การกระทำทางเพศที่มีขอบในทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยคำนึงถึงผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง

๙. พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก และส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลแยกเพศของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้าหญิงและเด็ก และพัฒนาสมรรถนะพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหาย รวมทั้งจัดทำคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอเชิงรณรงค์สื่อสารสาธารณะ

๑. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่ให้ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนสตรีกับการค้ามนุษย์ กฎหมายในระดับต่าง ๆ ข้อตกลงและกลไกระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรที่ทำงานด้านการรณรงค์หรือพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานของรัฐและเอกชน บุคลากรของสื่อมวลชน ในรูปแบบของการจัดสัมมนา ฝึกอบรม และเผยแพร่เอกสาร สื่อต่าง ๆ

๒. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่เสริมสร้างพลังและองค์ความรู้ให้กับกลุ่มผู้หญิงในพื้นที่เสี่ยง และกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่อื่น ๆ ให้สามารถเรียกร้องสิทธิของตนได้ ตลอดจนจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังสถานการณ์และปัญหาของผู้หญิงอย่างต่อเนื่อง และจัดเวทีสาธารณะกับกลุ่มคนทำงานด้านการค้ามนุษย์ในพื้นที่เพื่อรวบรวมความเห็นและข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่

.....